

Dommerseminaret 7-8.april 2018 med Þorgeir Guðlaugsson på Gardermoen

Av Ine Smedbakken

Første del av lørdagen, hadde vi om det mentale rundt dømning. Þorgeir startet bredt om det å bedømme i sportskonkurranser, og zoomet deretter mer inn mot det å dømme i gangartskonkurranser på islandshest.

Det er omtrent 10 år siden vi ga oppmerksomhet til dette å bedømme og være dommer i idretter. Man ville finne ut hvor nøyaktige man faktisk kan være, og det startet en helt ny tid med mye forskning i årene fremover. Fokuset på hvordan man lærer blir også bedre. Frem til dette veiskillet, var man mer opptatt av å få mest mulig kunnskap inn i hodet på dommerne. Det kan aldri bli nok kunnskap, men hvordan lærer vi egentlig best?

Nå tror vi at vi kan lære mer, og bli bedre gjennom kursing, livestream, og konkurranser.

Målet for dommere er å få til å bedømme ekvipasjene helt korrekt. Sporten vår er unik og spesiell, men den er også liten sammenlignet med den store verden. Vi må huske på at dommeren gjør subjektive vurderinger når dommervervet utføres.

Hva slags bedømming gjør man?

Vi kan dele all idrett inn i 2 grupper. Den ene gruppen er basert på objektivitet, som poengtelling og tidtakning. Hos oss gjelder dette for eksempel passløp der man ikke viser karakterer. $\frac{2}{3}$ av all idrett i verden er basert på objektive vurderinger som hvor mye, og hvor fort går det. Den resterende $\frac{1}{3}$ av bedømming i idrett, er subjektiv vurdering. Noen idretter har begge deler. For eksempel i fotball. Her har du både poengtelling i form av antall mål, men også fotballdommere som påser at reglene blir fulgt. Dommeren må avgjøre om f.eks en spiller gikk etter ballen eller den andre spilleren i en takling, og må vurdere når det er offside. Vi har og dette i vår sport, f.eks. i Stilpass, hvor vurderingen går på både tid og på karakterer. Derfor er det ofte slik, at også sport som er basert på objektive målinger også avhenger mye av subjektive vurderinger utført av en eller flere dommere.

Alle aktører innenfor en sport har sin oppfattelse av sporten, og gjør sine egne vurderinger. Ikke kun dommere, men også trenere - og ikke minst de som konkurrerer og rir.

Det vi må huske på, er at alle deler den samme, mentale motivasjonen:

Være nøyaktig/precis for å unngå negative konsekvenser på grunn av unøyaktighet eller feil.

Dommerdimensjoner

Vi kan se for oss at det finnes 3 forskjellige dimensjoner i det å vurdere ekvipasjer. Dette er kanskje nytt for mange av oss.

1. Evaluerende vurdering. Hva synes jeg om dette? Hvor bra var det? Var det dårlig? Dette jobber dommerne mye med.

2. Identifiserende vurdering. Ja eller Nei. Er det pass, eller er det ikke? Vi identifiserer og vurderer om noe er, eller ikke er. Er det passaktig eller ikke? Halter hesten eller ikke?

3. Årsaksbedømming. Hvorfor er det som det er? "Den er ubalansert fordi den er så ung". Denne vurderingen er mye benyttet av trenere og ryttere. Den er verre for dommere å benytte. Ja, den er ung - men dommerne kan ikke bedømme det. De må se hva noe er og ikke er, og sette karakter ut i fra hva de synes. Dommere dømmer det de ser, men kan ikke ta hensyn til den informasjonen rytteren sitter med om hesten sin.

Case: Hva gjør jeg når hesten ser ujevn ut?

Alle forholder seg til dette, både ryttere, trenere og dommeren. Dommeren står og vurderer. Rytterne rir og gjør så godt de kan. Er den eller er den ikke ujevn? Alle må kunne vurdere, og for å være i stand til å vurdere må du ha kunnskap og erfaring. Frem til nå - gjør vi det samme. Vi vurderer. Men så splittes vi opp i prosessen.

Treneren og rytteren vil finne ut akkurat **hvorfor** hesten er ujevn (årsaksbedømming). De vil finne en løsning, og prøver å fikse det. Rytteren fra hesteryggen og treneren gjennom videre trening og øvelser.

Dommere derimot, ser ikke etter en løsning, og har ikke mulighet til å dykke inn i problemet. Men hvordan dømme dette? Ja, den er ujevn, hvordan dømmer dommeren en ujevn hest? Dommeren evaluerer og tenker; hva forteller kunnskapen og erfaringen min om dette? Hva sier dommerveiledningen om å dømme en ujevn hest? Dommerens mål er ikke å løse problemet, men å gi riktig karakter. Det er rytterne og trenerne som fikser problemer hos hesten, dommeren er ikke i en posisjon til å fikse problemet. Dommeren manifesterer - sier noe om hvordan det ser ut.

Sosial kognisjon (hvordan vi oppfatter og tenker, sosialt)

Dette beskriver hvordan vi oppfatter oss selv og andre, og hvordan sosial informasjon blir avkodet, overført og tilbakekalt (hentet frem igjen) fra minnet vårt. Hva slags prosesser er involvert når mennesker bedømmer, årsaks-forklarer og avgjør noe. Her finnes det mange små, systematiske feil som oppstår inne i hjernen vår. Ofte uten av vi er klar over det der og da, men det er allikevel noe man kan være oppmerksom på og trene på. Disse feilene kalles tendenser (biases) og knyttes til hvordan vi assosierer, våre fordommer og motforestillinger i sosiale vurderinger.

Hvordan prosesserer mennesker informasjon?

Vi ble vist en illustrasjon, der det er fremstilt hvordan dette foregår.

Det første man får er input, hos oss ofte gjennom at noen har en opptreden - for eksempel en ekvipasje inne på banen. Deretter oppfatter du (perception). Når man oppfatter, bruker man sansene sine. For dommere er det først og fremst øynene man bruker, noen ganger er de heldige og får lytte også (etter takt f.eks). Deretter skal dommeren avgjøre hva han eller hun så (categorization). Dette skal integreres, og man benytter seg av hukommelsen sin og sin etablerte og organiserte kunnskap ("The Blue Box"). Den blå boksen forteller deg alt du vet, og kan aldri blir for stor. Her har du alle regler, kunnskapen din, utdanningen din, det du har opplevd og det du husker. Det er innholdet her som avgjør hvordan en dommer dømmer. Deretter, videre i prosessen, skal dommeren komme med en konklusjon, i form av karakter (scores). Dommeren viser karakteren, som er en output.

I **alle** disse ledd og overganger, kan det oppstå "biases". Det er hundrevis av dem! Vi ble vist en plansje kalt cognitive bias codex, hvor de er samlet og fremstilt.

Dommerens største og viktigste motivator, er å være nøyaktig og dømme korrekt. Det er viktig å være OBS på tendensene (biases) også her. De finnes på motivasjonsfaktoren; som at man ikke vil skille seg ut fra de andre dommerne, eller at man vil la sin favoritt vinne. Da er det ikke lenger behovet for å dømme korrekt som er relevant mer, for dommeren lar andre ting motivere seg mer. Man kan og frykte det at man har en annen mening. Det er helt normalt å ha en litt annen mening. Dette hører til hvordan du objektivt vurderer ting, avhengig av din erfaring, kunnskap, mening og holdning. Det er ikke katastrofe å mene noe annet.

Dømming er ikke synkronisert svømming. Men det betyr ikke at dommeren kan gjøre hva enn han eller er hun ønsker. Det skal ikke være et mål å dømme likt og droppe egne vurderinger.

Guidelines

En nærmere titt på nøkkelementene i dommerveiledningen.

En må kjenne til kriteriene for bedømming når man er dommer. Hva skal dommeren dømme og ikke, hva er viktig og ikke fullt så viktig.

Hva er en dommerveiledning?

En dommerveiledning er et dokument som forteller oss hva som er bra og ikke bra når man konkurrerer. Den inneholder mye viktig informasjon, også for ryttere. De må kjenne til hva som belønnes og hva som trekkes for.

Guidelines er ment som et verktøy som kategoriserer dommerens meninger og hjelper dommeren å uttrykke disse i karakterer. Dommeren bestemmer om hesten er passaktig eller ikke. Guidelines bestemmer ikke meninger. Det er kunnskapen som hjelper til med å bestemme om en hest er passaktig eller ikke. Fordi meningene våre endre seg, vil også guidelines endre seg. Det er med andre ord ikke et permanent dokument. Guidelines skal også endre seg, og fungere som et dynamisk og levende dokument.

Det har skjedd en endring i holdninger og innstilling i hesteverden de siste tiårene. Vi ser nå enda mer på hesten som en partner i sporten, og aksepter ansvaret vi har for hestens velferd. Vi tillater hesten å dele suksessen vår. Vi vil fortsatt ha en god prestasjon og mye kraft, men ikke på bekostning av hestens trivsel.

Hva med veien videre?

Vi så en reklameplakat for sigaretter av en røykende gravid kvinne, og bilde av tiger (eksotisk dyr) i sirkus. Dette var helt naturlig i tidligere tider, men nå ansees dette som helt feil.

Holdningene våre og bevisstheten vår endrer seg, kanskje vi er på vei inn i en ny opplysningstid. Hvertfall når det kommer til dyr. For 60 år siden var det ingen som reflekterte så mye om dyrs rettigheter. På begynnelsen av 1900 tallet, kjempet man for kvinners rettigheter. Hvor står vi om 30 år? Er det etisk forsvarlig å bruke dyr i sportskonkurranser? Hvis vi skal kunne svare JA, må vi faktisk tro på og mene det, og alt vi gjør må passe til dette.

Future express. Welcome aboard! Vi så en illustrasjon av en buss der alle islandshest venner er velkommen av og på inn i fremtiden. Hvordan vil vi at fremtiden skal bli?

Vi vil nok se en glad hest - en hest som deltar i en konkurranse der den ikke opplever frykt eller føler seg ukomfortabel. Vi vil ha bærekraftig trening - vi trener for langsiktige løsninger.

Det er en større aksept for at Ting Tar Tid, og det er ingen skam i det. I stedet for å tenke "Kommer han med den hesten i år også", tenker vi "Å, så bra de har utviklet seg sammen dette året". Vi vil ha letthet i ridningen. Ridning skal være lett og mykt, ikke viktig hvem som er sterkest og rir med mest kraft og press. Utstyret skal også passe til dette.

Det er viktig at vi har rettferdige krav til hesten og dens prestasjoner.

Design

Guidelines er designet med tema først, og en karakterskala. Vi har bokser med kriterier, som er delt opp av brannmurer. I boksene er det både krav og restriksjoner. Brannmurene deler opp slingringsmonnet i karaktergivningen. Husk at alle elementene blir vurdert, man kan ikke velge den man liker best. Feil i ett nøkkelement kan ikke kompenseres med at de andre elementene er gode.

Prosedyre når en dommer dømmer

1) Hvordan bestemmer vi oss? Dommeren gjør en subjektiv vurdering og beskriver det han eller hun ser, bruker nøkkelementene i beskrivelsene. Dommeren snakker ikke om håret til rytteren, hesten sin pels og skinnende boots, men fokuserer på elementene i guidelines som de skal dømme etter.

- 2) Beskrivelsene skal fortelle om man treffer en brannmur. Den første brannmuren man treffer bestemmer mulige karakterer.
- 3) Dommeren ser på pluss og minus, og lander på en velbalansert karakter -der det er tatt hensyn til alt som ble sett.

Generell beskrivelse av gangartene i guidelines er en påminnelse om hva dommerne ønsker å se. Beskrivelsene er basert på heftet om gangarter, utviklet av FEIF. Dette heftet ligger på NIHF sin hjemmeside, under dommer/utdanning, dokumenter

LAP

LAP er en form for videoanalyse

Å analysere video for å hente ut mer informasjon. Dette er gjort med stor suksess i dommerutdannelsen og i kompetanseheving. Vi kan nå analysere og måle takten. Er takten god, middels eller dårlig? Vi kan se på videoen igjen. Ved å kjenne resultatet av den faktiske, objektive målingen, vil man kunne lære av det. Dette er en ny teknikk som er introdusert i flere land nå, og er veldig populært. Det kalles "LAP estimation".

LAP er med andre ord å bruke videoanalyse til å forbedre bedømming av takt. Å bedømme takt er subjektivt, men takten i seg selv er ikke det. Vi kan måle alt med takten og tempoet. Når vi kjenner den objektive sannheten kan vi lære av dette.

Vi har 4 grupper i inndelingen av takt. Veldig dårlig, dårlig, akseptabel og god. Erfaringen og kunnskapen til dommerne forteller dommeren hvordan de klassifiserer takten og hvor de velger å plassere den.

Å bare bruke øyet til å vurdere er en utfordring, vi prosesserer kun 10-12 bilder per sekund, mens et kamera har kapasitet til 30-50 bilder per sekund. Derfor benyttes video mye når man utdanner, trener og eksaminerer dommere. Analysing av gangarter via video gjør at man kan fokusere bedre. Vi kan også benytte videomateriale til å måle gangarten.

LAP= Lateral Advanced placement.

Det er tiden mellom fasene i benforflytningen i gangartene, som en % av den totale varigheten av gangartens moment.

LAP måling gir en objektiv referanse når vi benytter videomateriale i å trene dommere. Dette er ikke nytt, men noe Hildebrand publiserte målinger om allerede i 1965.

Man kan måle alle benforflytninger, hvor mye tid tar det, og hvor stor prosentandel var hestens ben på bakken.

Hvis dette skjer mer enn 50% av tiden, er det en skrittende gangart, uten svev eller delvis svev. Dersom det er mindre 50% med ben i bakken, er det løpende gangarter. For eksempel en hest i tølt, pass eller trav

Ved å måle LAP kan vi avgjøre om tølten er ren, passaktig eller travaktig. Lav LAP indikerer at hesten er passaktig. Middels LAP (25%, men med variasjon fra 20%-30% er tølt). LAP over 30% er mot trav.

Du kan lese mer om dette i publikasjon av Gunnar Reynirsson, "Analysis of movement in pace and tölt in the Icelandic horse", www.skemman.is

Vi avsluttet dagen med det første norgesmesterskapet i LAP, og vi gratulerer Hilde Karin Skogly og Lillian Kvalen med en flott 1.plass!